

REMMERDEN EN ZIJN VROEG-MIDDELEEUWSE MUNTSCAPT.

Door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek(R.O.B.) werd tijdens een persconferentie op 13 december 1988 te Amersfoort, melding gemaakt van drie belangrijke archeologische vondsten.

Directeur Prof.dr. W.A. van Es gaf daarbij te kennen, hoe belangrijk de bijdrage is, die amateur-archeologen leveren aan de "inventarisatie" van ons bodemarchief.

In een oorkonde van 7-10 nov.855 worden in het huidige Rhenen, de volgende drie Villae genoemd: Laar, Remmerden en Rhenen.

Villa Rhenen zelf verkeerde toen in een weinig gunstige positie, wat betreft de verbinding te water.

De Rijn, die destijds nog langs Kesteren stroomde, kwam bij Remmerden in aanraking met de Utrechtse Heuvelrug. Het duurde tot omstreeks 1200, voordat Rhenen aan een bruikbaar vaarwater zou komen te liggen.

Dat het ons amateur-archeologen geboden blijft waakzaam te zijn, wanneer er in Rhenen en omgeving graafwerkzaamheden worden verricht, zal U duidelijk worden uit het hierna volgende verslag:

September 1988 ging de gemeente Rhenen over tot het bouwrijp maken van het uitbreidingsgedeelte Industrie-terrein Remmerden.

Reeds eerder gedane vondsten, getuigen van een vrijwel aaneengesloten bewoning van Remmerden.

Door ons bestuurslid Mevr. Ch. H. Delfin- van Mourik Broekman(Corr. R.O.B.), werd dan ook "ALARMFASE 1" afgekondigd. Zij mobiliseerde haar eenheden vanuit haar Veenendaalse Veste "Hollandia Staete".

Reeds op 29 september 1988 bezocht de provinciaal archeoloog, de heer W.J.van Tent, het gebied Remmerden. Er werden door mij o.a. diverse afvalputten(ingravingen) aangetroffen en een fraai bewerkt stuk vuursteen.

Een van de afvalputten bevatte ca. 50 fragmenten aardewerk uit de bronstijd (2100 - 600 v. C.).

Wat schetst onze verbazing; Midden oktober vond de heer J. van der Horst uit Veenendaal, lid A.W.N. en behorende tot de gemobiliseerde eenheden, op een gebied van ca. 150 m², 8 muntstukken uit de merovingische periode(400-750 n. C.).

Goudstukken uit deze periode worden Solidus resp. Tremissis genoemd. Zilverstukken Denarius of Sceatta.

Foto R.O.B.

Hij meldde de vondst direkt bij de provinciaal archeoloog, de heer van Tent.

Deze kwam niet alleen direkt de vondsten, maar ook de vindplaats in ogenschouw nemen.

Toen de vindplaats werd verbreed, vond ik met de metaaldetektor van ons bestuurslid A. de Jong, nog 5 muntstukken.

Duidelijk werd nu, dat de vondsten geen toeval konden zijn. Gezien het feit, dat de vindplaats dreigde te worden afgegraven, werd "ALARM FASE 2" ingezet.

De heer van Tent ging in overleg met de gemeente Rhenen. Deze verleende alle medewerking om tot een onderzoek te komen.

De R.O.B. kreeg voldoende tijd voor één voor hen wat ongebruikelijke bezigheid.

Het bergen van een verploegde muntschat was zelfs voor de R.O.B. geen alledaags gebeuren. Het onderzoek vond plaats in de maanden november en december 1988.

Tijdens het onderzoek werd duidelijk, dat een gedeelte van het aangrenzend terrein moest worden onderzocht.

De eigenaar "Addenshoeve" verleende alle medewerking.

Uiterste voorzichtigheid was geboden. De betrokkenen werd zwijgplicht opgelegd. Een compliment aan al de medewerkers en ingewijden is hier zeker op zijn plaats. Gedurende de gehele onderzoeksperiode hebben we in alle rust kunnen werken.

"ALARMFASE 3" kwam in werking op het moment dat, niet te identificeren personen het onderzoeksterrein naderden. Muntjes werden dan achteloos in het vondstenbakje gedeponeerd.

Zelf, mocht ik als Rhenens ingezetene, het genoeg smaken als "detektoroloog" gedurende het gehele onderzoek aan het gebeuren mee te werken. Nu, dat heb ik geweten! Een maand in opperste concentratie de aarde af luisteren met een metaaldetektor is beslist geen sinecure.

Niet alleen merovingische muntjes geven een signaal door aan de koptelefoon, maar elk metaal bevattend voorwerp. Elk signaal, hoe zacht dan ook, werd met de grootst mogelijke nauwkeurigheid onderzocht.

Via het Koninklijk Penningkabinet te Leiden kregen we bijstand van een deskundige op het gebied van het werken met een detektor. De heer P. Heydelaar uit Amerika heeft zich 8 dagen van zijn verlof in Nederland belangeloos ingezet en mij het vak grondig geleerd.

Ook de ontdekker van de vindplaats, de heer J. van der Horst, heeft enkele dagen belangeloos meegewerkt.

1. Randschrift rond kop:
"DORESTAT FIT" - geslagen te DORESTAT (Wijk bij Duurstede)
- r. Randschrift rond kruis;
"MADELINVS M" - MADELINUS Monetarius, dit staat voor Madelinus muntmeester.

Gouden Tremissis (Foto ROB)

Zeer nauwkeurig zijn we te werk gegaan. In vakken van 2 bij 2 meter werd er door de dieplepel telkens 5 cm van het esdek afgeschaafd tot een diepte van ca. 70 cm. De inhoud werd gezeefd en gespoeld. Zowel het vlak (zie foto boven), alsmede het geëgaliseerde stort werd zorgvuldig met de detector afgeluisterd. De eerste vakken leverden geen munten op, wel prachtig versierde fragmenten aardewerk: Pot- en Klokbekeercultuur, een verdwaalde vingerhoed, een staafje zilver(?), een mogelijk merovingisch sierspeld van brons en aardewerkscherven uit allerlei periodes.

En jawel, daar kwamen de eerste munten. Nietige kleine dingen van een ongekende primitieve schoonheid. Echt, je werd er even stil van.

Omdat er na verloop van tijd verder uit de spoelmachine geen archeologische zaken meer kwamen, werd besloten deze tijdrovende bezigheid te staken en het verder onderzoek uit te voeren met: dieplepel, detector, troffel, hark en mankracht.

Sceatta(Zilver)

(3 x vergroot)

Frisia: Continentaal Runentype

Nauwkeurige intekening van de vondsten gaven na verloop van tijd een betrouwbaar beeld van de verspreiding. Duidelijk zichtbare ploegsporen op het niveau waar zich de meeste munten bevonden (ca. 50 cm diep), bevestigden het vermoeden dat het ging om een verploegde muntschat. In het centrum van de verspreiding troffen we in één vak, een hoge concentratie aan van 36 munten, dicht bij elkaar. Het is zeker niet gewaagd te veronderstellen dat dáár de muntschat werd begraven.

Naast het bergen van de muntschat is een grondig archeologisch onderzoek verricht.

Aanwijzingen waarin de muntschat werd begraven, zijn niet gevonden. Een kistje, potje, kruikje of buidel, dát geheim heeft de aarde niet prijsgegeven.

Het zal U duidelijk zijn dat "Remmerden" in de toekomst nauwlettend geobserveerd dient te worden.

De geschiedenis leert ons, dat het einde 7e eeuw in "Midden Nederland" roerige tijden waren. Zeker is, dat het de eigenaar niet gegeven is geweest de muntschat op te graven. Het moet in die tijd een vermogen zijn geweest.

De vindplaats werd uiterst nauwkeurig onderzocht en is door afgraving niet meer aanwezig. Schatgravers rest slechts de ijdele hoop nog iets van hun gading te vinden.

In het totaal werden 98 gouden tremisses en 141 zilveren sceatta's geborgen.

Onderstaand een overzicht van reeds eerder gedane muntvondsten uit de merovingische periode.

Het betreft gesloten vondsten, die voor het merendeel al lang geleden hebben plaatsgevonden. De gegevens zijn verstrekt door het Koninklijk Penningkabinet te Leiden.

TREMISSES:

Verborgen Vindplaats en jr. Stuks Bewaard in:

ca. 550	Midlum	1925	13	13	Fries Museum
ca. 575	Velsen	1866	16	16	Kon.Penningkabinet
ca. 600	Escharen	1897	66	37	Kon.Penningkabinet
ca. 625	Wiewerd	1866	29	29	Rijksm.v.Oudheden
ca. 635	Nietap ca.	1900	41	17	Kon.Penningkabinet
				15	Drents Museum
ca. 645	Dronrijp	1876	44	44	Fries Museum

Rond 670 voltrok zich een omslag in het muntwezen. Werden er aanvankelijk uitsluitend goudstukken geslagen, vanaf genoemd tijdstip is nog slechts zilver als muntmetaal in gebruik geweest.

Gesloten schatvondsten van zilverstukken zijn even schaars. De omvang echter is meestal groter en ook losse vondsten komen in ruimere mate voor.

SCEATA'S:

Verborgen Vindplaats en jr. Stuks Bewaard in:

ca. 720	Escharen	1980	9	9	Part. Collectie
ca. 730	Hallum	1866	223	201	Fries Museum
ca. 730	Franeker	1868	410	189	Fries Museum
				192	Kon.Penningkabinet
ca. 740	Lutje-Saaksum	1917	27	27	Groninger Museum
ca. 750	Terwispel	1863	161	146	Fries Museum

De belangrijkheid van de vondst op Remmerden bij Rheden is onder andere gelegen in het feit dat gesloten muntvondsten uit de merovingische periode zeer zeldzaam zijn en bovendien voor het merendeel al lang geleden hebben plaats gevonden.

De omvang, de samenstelling, alsmede de aanwezigheid van zowel gouden als zilveren muntstukken in één muntschat, zal de mogelijkheid sterk vergroten om meer gefundeerde uitspraken te kunnen doen over de vroegste muntgeschiedenis van ons land.

J. Mom